

OLGA GRJAZNOVA

RUS JE ONAJ
KOJI VOLI BREZE

Prevela s nemačkog:
Maja Matić

KONTRAST

Beograd, 2023.

VERŠINJIN: *Ta šta kažete! Ovde je tako zdrava, lepa slovenska klima . Šuma, reke... i ovde ima breza. Mile, skromne breze, ja ih od sveg drveća najviše volim. Lepo je ovde živeti. Samo je čudno što je železnička stanica dvadeset vrsta od varoši... I niko ne zna zašto je to tako.*

Anton Čehov, *Tri sestre*¹

---

¹ S ruskog preveo Kiril Taranovski: Anton Čehov, *Galeb – Tri sestre*, Rad, Beograd 1964, str. 77.

PRVI DEO

I

Nisam želela da počne ovaj dan. Želela sam da ostanem u krevetu i nastavim da spavam, ali je kroz širom otvorene prozore u našu spavaću sobu prodirao smeh prodavaca povrća i tandrkanje tramvaja. Naš stan se nalazio nedaleko od železničke stanice, a to je pre svega značilo da u našoj četvrti postoje ulice koje po mogućstvu treba izbegavati i u kojima su se nalazile robne kuće sa jeftinom robom i porno-bioskopi. Ovde, između kineske perionice i alternativnog omladinskog centra, čiji su posetioci redovno zapišavali naš haustor, živeli smo nas dvoje. Naš stan bio je oronuo i zreo za renoviranje, ali nas nije mnogo koštao. Svakog jutra, oko pet sati, očevi, braća i mlađi rođaci su ispod naših prozora istovarivali robu iz svojih dostavnih vozila, lupali vratima, sklapali štandove, pili čaj, kovali kukuruz i čekali dok se ulica ne napuni ljudima, kako bi automatizovanim zapevanjem mogli da nude svoje plodove. Trudila sam se da pratim njihove razgovore, ali bih uspevala da uhvatim tek pokoji fragment ili bih odmah ponovo utonula u san.

Pored mene je ležao Elijas: nemiran, blago otvorenih usta, oči ispod kapaka su se brzo kretale, stomak se nepravilno podizao i spuštao. „Jebena pandurska pederčino, ubiću te!” drao se neki pijanac ispod našeg balkona. Prodavci povrća su mu se smejali dok su po pločniku pljuckali semenke suncokreta.

Elijas se probudio, okrenuo se ka meni i spustio glavu na moj stomak, pritom ne otvarajući oči. Njegovi dlanovi su pratili moje. Nastavili smo da ležimo tako isprepletani, sve dok se nije začuo zvuk tuđeg budilnika s druge strane zida i dok ruka nije počela da mi trne pod njegovom težinom. Kada je sasvim utrnula, ustala sam i otišla pod tuš.

Kuhinja je bila u haosu od sinoć, na šporetu su stajale šerpe i tiganji skorelih ivica, na radnoj ploči su se gomilali tanjiri i polupune vinske čaše. Vazduh je mirisao na izduvne gasove i lepio se po koži kao sirup. Biće to najtopliji dan u godini.

Elijas je sedeo za kuhinjskim stolom, u desnoj ruci je držao supenu kašiku punu muslija, na tanjiru ispred njega bile su mrvice i polovina bele zemičke ispod kapice od tamnocrvene marmelade. Sela sam prekoputa njega, uzela novine i umesto da čitam, posmatrala sam njegovo lice. Imao je visoke jagodične kosti, plavosive oči i tamne trepavice koje su ispale nekako kraće nego što je trebalo. Elijas je bio dečački lep. Njegova lepota ga je nervirala – ljudi ga nisu pamtili kao ličnost nego kao nekog ko liči na nekog glumca čijeg imena trenutno ne mogu da se sete. Međutim, utisak nije ostavljala njegova lepota, nego njegova intuitivna učtivost: na nestrpljive prodavačice, koje bi najednom prestajale da gledaju na sat, na učenice koje su se kikotale, na medicinske pomoćnice, na bibliotekarke i na mene. Pre svega na mene. *Hohštaplanski karakter*, govorila bi moja majka. Ali ga je volela baš zbog tih njegovih karakternih osobina i zbog toga što je Elijas iz nekog razloga znao kako treba da se ponaša u istočnjačkoj porodici.

Sipao je kafu u musli. Bela boja se stopila sa smeđom, po površini su plivale grožđice. Na kuhinjskom stolu, ispod novina, ležao je otvoreni kuvar iz kog je neka riblja glava s nevericom buljila u mene. Zatvorila sam knjigu.

„Ti si vegetarijanac! Zar si to već zaboravio?“, rekoh, šaleći se.

„Ali makar gledam šta guram u pećnicu“, odgovorio je iznervirano.

Ciljao je na ono što se dogodilo sinoć: pokušala sam da napravim kiš², jer sam želela da probam kako reč kiš ide uz moj lični vokabular. Kao da sam francuska glumica koja glumi francusku domaćicu i koja očekuje svog francuskog ljubavnika koji se kao invalid vraća iz rata, pravi mu kiš, neznajući da li je izgubio ruku ili nogu. Dopadalo mi se kako izgovaram kiš i što je ta reč, na

---

² Kiš – fr. *quiche* – francuska pita od prhkog testa. (*prim. prev.*)

francuskom, ženskog roda. Kupila sam zamrznuto prhko testo, za koje se kasnije ispostavilo da je zaslađeno i takav kiš nije bio jestiv. U Francuskoj, to testo nije ni slatko ni slano. Elijas je ipak pojeo moju kiš, mada nisam uopšte insistirala na takvoj učtivosti, ali on je još uvek ispaštao zbog svog vaspitanja. Posle svakog zalogaja odmah bi popio gutljaj vode ne bi li ga progutao.

„Da li si negde videla moje štitnike za kolena?” pitao je Elijas, dok sam ja kopala po frižideru tražeći kiš.

„Da li si negde video večeru?” pitala sam ga.

„Zamrznuo sam je.”

„Šta?”

„Nisam mislio da ćeš hteti sada da je pojedješ.”

„Zar baš moraš uvek da se ponašaš kao saosećajni Nemač”, rekoh, na šta je Elijas napravio grimasu, gurnuo mi mleko i musli i sa police uzeo činiju za mene. Sela sam i naslagala svoje materijale za učenje – blokove za beleške, liste reči, kartice i rečnike koje sam učila napamet od A do Š – na jednu gomilu. Kada se Elijas vratio za sto, nežno me je poljubio u teme i ponovio: „Da li si negde videla moje štitnike za kolena?”

„Pa rekla sam ti.”

„Ali ti uvek sve odlažeš na pogrešno mesto”, reče.

„Nemam pojma gde su”, rekoh.

Pažljivo je složio posuđe u sudoperu, vodeći računa da se tanjiri ne dodiruju.

„A otkad ti igraš fudbal? I sa kim?” pitala sam.

„Igrao sam i ranije.”

„Slomićeš nešto.”

„Zar moram da budem migrantskog porekla da bih igrao fudbal?”, pitao je, gledajući me pravo u oči.

„Opet pominješ tu reč?” Pokušala sam da zvučim maksimalno ironično, ali nisam uspela. Kad god bih pročitala ili čula tu reč, osećala sam kako mi se skuplja žuč. Gori od toga bio je samo pridev *postmigrantski*. Najviše sam mrzela diskusije u vezi s tim pridevom, ne samo u javnosti, nego i između mene i Elijasa. U

tim razgovorima nikada se nije izgovaralo bilo šta novo, ali uvek bi bilo pedagoški i odlučno. Jedno od nas dvoje bi izazvalo neslaganje, potom bismo se oboje upleli u razne tvrdnje i zamerke. Elias bi meni zamerao zatvorenost, a ja njemu nametljivost i tada bi uglavnom prelazio sa opšteg na posebno.

Učinilo mi se da se Elias uvredio, zato sam mu prišla, a on je spustio dlanove na moja bedra. Sa brade mu je visila jedna jedina tamnoplava dlaka. Sklonila sam je. Spustio je glavu na moje rame, ljubila sam ga po vratu, gurnula desno koleno između njegovih nogu i malo raskopčala svoju letnju haljinu, ali je Elias odmahnuo glavom i šapnuo mi na uvo: „Kasnim.”

Lupila sam šakom o radnu ploču, Elias me je prekorno pogledao i rekao: „Nisam tako mislio.”

„Baba mi je govorila da treba uvek da imam čiste gaćice.”

„Zbog čega?”

„Ako se nešto desi.”

„Nisi normalna. Moram sada da krenem.”

Kada je Elias odlazio, ispratila sam ga do vrha stepenica i posmatrala kako trči niz njih. Često bi preskakao po dva stepenika odjednom, katkad i tri. Nikada nije hodao, trčao je i skakao. Pоставila sam kafu i krenula da učim.

II

Za šalterom za informacije je sedela medicinska sestra koja je uprkos vrućini nosila dugačak džemper. Njeno bledilo je isticalo njenu kosu boje plamena, koja je pozadi bila skupljena u strogu punđu. Smeškala se slatko-kiselo i rekla da nemam razloga za brigu i da nema više potrebe da se raspitujem. Trčala sam celim putem do bolnice, tako da sam oznojena i zajapurena stajala pred njom i nisam mogla doći do daha. U toku je bila Elijasova operacija.

Sela sam u čekaonicu. U pozadini je svirao radio. Vesti sam prevodila simultano na engleski, a reklame na francuski. U Kabulu je došlo do eksplozije, u Gazi se pucalo, a u Portugaliji su gorele šume. Kancelarka je bila u nekoj državnoj poseti. Prelistavala sam zastarelo izdanje *Voga* i ubijala vreme modom. Tašne. Nakit. Senke za oči. Šta god. Čitala sam o trendovima iz novembra prošle godine, o bundama i cvetnim šarama. Zatim sam iscepala stranu jedan, savila je i stavila u tašnu. Iscepala sam stranu tri, savila je i stavila u tašnu. Iscepala sam i stranu pet, savila je i stavila u tašnu. Za stranu sto sedam više nije bilo mesta u mojoj tašni.

Kada mi je prišao lekar, bio je nasmejan. Bio je visok i širok u krstima, kosa mu je bila uredno začešljana unazad. U znak pozdrava je stavio moju ruku u svoju, zadržavši je za trenutak duže nego što je trebalo. Oči su mu bile smeđe i budne. Zapahnuo me je miris dezinfekcionih sredstava, truleži i starih ljudi. Pokušala sam da dođem do vazduha. Lekar je pak spustio dlan na moju podlakticu, iznenadila me je nametljivost tog gesta. Nešto je govorio, ali ga nisam razumela i morala sam da ga zamolim da mi ponovi.

„Da li govorite nemački?“, pitao je sporo, pre naglašavajući svaku reč.

„Naravno“, odgovorila sam.

„Zovem se Vajs. Specijalizant doktor Vajs. Da li ste član porodice Elijasa Angermana?“

„Ja sam mu devojka.“

„Onda zapravo ne bih uopšte smeo da razgovaram s Vama.“

„Nadam se da to neće biti problem.“

Razmišljao je nekoliko trenutaka, pri čemu je delovalo kao da mu ta odluka baš teško pada. Konačno je klimnuo glavom i rekao: „Pa dobro. Kako se zovete?“

„Marija Kogan.“

Posmatrao me je odozdo nagore. „Vaše prezime je malo komplikovano, da li smem da Vas zovem Marija?“

„Ne.“

Slegnuo je ramenima i objasnio mi u krešendu da je Elijasu ugrađen ekser u butnu kost, intramedularni klinasti implantat, da su na kost natkolenice stavljene metalne ploče i da je Elijas izgubio mnogo krvi. Njegov beli mantil bio je isprskan krvlju i pitala sam se da li je to bila Elijasova krv ili pacijenta koji je operisan pre njega. Klimnula sam glavom i povukla vrata sobe za buđenje bliže sebi. *Oporavak će potrajati*, odjekivalo je za mnom.

Soba je bila prazna – samo jedan krevet ograđen monitorima, crevima i jednom jedinom stolicom. Zaveses su bile navučene – malo sam ih razmakla i po podu se prosuo duguljasti trag svetlosti. Spustila sam ruku na rešetku njegovog kreveta. Lice mu je bilo bledo, kao da je iz njegovog tela izašla i poslednja kap krvi. Na usnama se stvorila tanka bela skrama. Promrmljao je moje ime i gledao kroz mene. Iz natkolenice mu je virio dren.

Sagnula sam se do njega, a u nos mi je ulazio miris hladnog znoja. Poljubila sam ga u čelo, milovala ga po kosi. Zastenjao je. Ispružila sam ruku da bih dohvatila njegovu, ali sam u njegovoj nadlanici ugledala crevo za infuziju i povukla sam ruku.

„Loše mi je”, izgovorio je Elias, toliko tiho da nipošto nije moglo da bude upućeno meni, i najednom sam se setila da je nekada davno konstatovao da postoje samo dve škole, stara škola i Frankfurtska škola.

Ostala sam do kasno uveče. Elias je u bunilu okretao glavu s jedne na drugu stranu. Tek ponekad bi, iz nemirnog dubokog sna, dopiralo pitanje: „Jesi li još tu?”

Uveče sam sebi skuvala supu iz kesice i nazvala njegove roditelje. Niko nije dizao slušalicu. Razmišljala sam da li da pozovem Elke na mobilni, ali sam zatim već čula sebe kako govorim u telefonsku sekretaricu: „Ovde Maša. Zdravo.” Napravila sam pauzu i ugrizla se za usnu. „Elias se okliznuo dok je igrao fudbal. Slomio je butnu kost. U bolnici je.” S mukom sam izgovarala rečenicu po rečenicu, prošlo je deset godina otkako mi je toliko teško palo da govorim na nemačkom kao što je bilo te večeri. Elke me je nazvala usred noći. „Da li je povreda teška?” „Nije”, uveravala sam je. „Ne može da ostavi svoju gostionicu. Svako veče je prepuna gostiju.” Kazala sam joj da sam ja tu. „Pokušaće da dođe najbrže što može”, reče Elke. „Ja sam tu”, kazala sam joj.

Spakovala sam torbu za Elijasa, složila donji veš, majice i jedinu pižamu koju je imao, ubacila sam i njegovu toaletnu torbicu, foto-aparat, blok i ugalj za crtanje.

Njegovi cimeri su gledali popodnevene tok-šou emisije. Zvuci iz televizora su se mešali s fragmentima razgovora, smehom, šuškanjem omota od bombona i časopisa, škripanjem cipela i kotrljanjem kolica sa obrocima na hodniku.

Elias je ležao u sredini, sa svake strane se nalazio po još jedan bolnički krevet. Pored svakog kreveta je stajao stočić. Na stočićima pacijenata sa susednih kreveta su se gomilale čokoladice, načeta pakovanja keksa, kesice gumenih medvedića, bombone, sudoku magazini, cigarete, časopisi. Poželela sam svima dobar dan, ali me niko nije konstatovao.

Elijas je ležao u bolničkom krevetu. Bled i mutnog pogleda. Nabacila sam osmeh na lice i prišla mu. Spustila sam putnu torbu pored njegovog stočića i počela da nabrajam šta sam mu sve donela. „Kao da je Božić“, umorno se šalio Elijas.

Omamljen lekovima, Elijas je najveći deo vremena spavao i skoro se uopšte nije pomerao. Samo je udisao i izdisao. Sela sam kraj njegovog kreveta, ljuštila kisele jabuke, kruške i jedan mango, čiji mi se sok lepio za prste. Popila sam kafu i otišla do kupatila gde sam prskala lice hladnom vodom ne bih li suzbila suze i glavobolju. Prolazilo je prepodne i popodne. Sunce je zalazilo užasno sporo, napolju su senke postajale sve duže, a Elijasova ruka je ležala u mojoj.

Sledećeg jutra je već fotografisao bolnicu, svoju ranu i mene, koja nisam mogla da gledam njegovu ranu. Cimeri su takođe želeli pred objektiv. Kartali su se s njim i sada su nas oni terali da pričamo s njima. „Profesionalac, takva prilika se ne propušta“, rekao je Hajnc, kada je saznao da je Elijas studirao fotografiju.

Hajnc je odslužio vojni rok, a Rajner je bio bravar. Danas bi štošta promenili. Ne mnogo toga, naravno, ne mnogo toga. Levi cimer se nakašljao i rekao kako mora da mi uputi kompliment da govorim nemački bolje od većine ruskih Nemaca koje je do sada sretao po šalterima, pri tom skoro da ništa nisam ni rekla. Hajnc je počeo da priča o svom ratnom zarobljeništvu – sve dok ga Elijas nije zamolio da učuti. Potom je Elijas i mene zamolio da učutim.

Bilo je vrelo i sparno, po asfaltu se reflektovala vrućina, ulice čak ni noću nisu mogle da se ohlade. Pred bolnicom sam sišla s bicikla i obrisala znoj sa čela. Neko vreme sam gurala bicikl pored sebe, svi stalci za bicikle su bili zauzeti. Zatim sam ipak ugledala jedno slobodno mesto, ugurala bicikl, a zeleni bicikl s moje leve strane je pao na zemlju, jedva sam uspela da ga ponovo uspravim.

Bolnica je bila smeštena u izduženoj, niskoj zgradi sa fasadom od kamenih ploča usred mirne stambene četvrti s ograničenjem brzine – potpuno neambiciozna građevina u kojoj je sve

bilo podređeno medicinskoj funkcionalnosti. Specijalizant koji je prethodnog dana uklonio Elijasove drenove čučao je ispred ulaza za ortopediju i pušio. Imao je tamne kolutove ispod očiju i raščupanu kosu. Već sam ga juče popodne spazila u bolnici i delovao je kao da je radio celu noć. Klimnuo mi je glavnom i usporavala sam, sve dok nisam neodlučno stala ispred njega. Pružio mi je svoju paklu cigareta koja je bila svetloplava i imala je natpis arapskim slovima. Ponudila sam mu kroasan. Ispustio je dim i gurnuo ruku u kesu. Koža na njegovoj ruci bila je gruba, a nokti žućkasti od duvana.

„Da li ste nedavno prešli na cigarete s filterom?”

„Zapravo nisam. Dobio sam ih od jednog pacijenta.” Spustio je pogled ka pakli cigareta, nekoliko puta ju je okrenuo i palcem prešao preko arapskih slova kao da ih je tek sada spazio.

„Ne znam šta tu piše”, rekao je.

Prevela sam mu natpis na kutiji.

Uzdahnuo je i nije ispuštao kutiju iz vida.

„Pacijent, juče poslepodne je preminuo. Upravo pušimo njegove poslednje cigarete.”

Zagrcnula sam se dimom od cigarete i počela da kašljem.

Okretao je kutiju sa cigaretama još nekoliko puta levo-desno, a onda ju je najzad vratio u džep od pantalona. Zatim je odgri-
zao krajičak kroasana – po njegovom belom mantilu su se, poput peruti, rasule mrvice, na smenu je odmeravao čas mene, čas svoj kroasan. „Dolazite zbog gospodina Angermana?”

Klimnula sam glavom.

„Jutros je imao fleku.”

„Šta je imao?”

„Fleku.”

„Na plućima?”

„Kako ste se samo toga setili?” naglas se nasmejao lekar: „Ma kakvi, oko ožiljka od operacije, mala fleka, ništa neobično, ne-
mojte brinuti.”

Drugarski me je potapšao po ramenu i nestao u zgradi.

Uveče je Elijasova rana počela da vlaži, sekret iz rane je širio sladunjavo-oštri miris koji me je podsećao na sovjetski parfem *Varšavjanka*, izazivajući kod mene nagon za povraćanjem. Elijasov foto-aparat je ležao na noćnom ormariću, a on je ležao licem okrenutim prema zidu i imao temperaturu. Pritisnuli smo zvonce za medicinsku sestru, ali ona nije žurila da dođe, a onda se tako iznenada stvorila u sobi da sam u prvi mah pomislila da je avet. Sestra je nosila kratki beli mantil i pokazivala svoje blistave zube. Na žučkastom sekutiću caklio se plavi štras. Neozbiljno. Podbočila je ruke na kukove i zabacila glavu unazad. U očima joj je plamteo fundamentalizam. Govorila je brzo i dubokim glasom, rekla je da će Elijas odmah ustati. Smatrala sam da ustajanje nije dobra ideja, ali sam se potajno morala složiti sa sestrom kada je glasno i uz nekontrolisanu gestikulaciju objasnila kako nemam pojma.

Sestra je izgurala Elijasa iz kreveta: „Hajde, mladiću, ustanite!”

Elijas se ugrizao za usne i ustuknuo. Na njegovom licu sam videla bol i izdrala sam se na sestru. Moje reči su prodorno odzvanjale.

„To je za tvoje dobro!” uzvratila je vičući.

Kada je Elijas spustio stopalo na pod, zastenjao je od bola, ali nije ponovo seo. Stajao je i mučio se, a medicinska sestra ga je ohrabrivala klimajući glavom. „Nastavite, samo nastavite.”

Elijas je ponovo stopalom dotakao pod, ovaj put nije pustio ni glasa. Lice mu je bilo bez kapi krvi.

„Zar ne vidite da ga boli?”

„Bol je sastavni deo života. Verujte mi, ovde radim već više od dvadeset godina!”

„Dvadeset godina, predugo!”

„U redu je, Mašo!” Na Elijasovom čelu su se pojavile sitne graške znoja, disao je ubrzano i nepravilno. Teturajući se, zakoračio je ka krevetu, tražeći oslonac, uvlačeći vazduh i grčevito se držeći obema rukama za stub kreveta. Gurnula sam ga nazad na krevet. Elijas se predao i dopustio mi da ga smestim u postelju. Stavila

sam mu ruku na obraz: koža je bila hrapava i goreo je. Oči su mu bile pune suza, moje takođe.

Stala sam ispred Elijasa i bila sam spremna na sve. Međutim, Elijas me je privukao k sebi na krevet i nemoćno rekao bolničarki: „Molim Vas, idite.”

„Ovo mi se još nikada nije desilo.” Žena je izletela iz sobe i zalupila vrata za sobom.

Elijas mi je stavio glavu na rame. Pomogla sam mu da legne. Sklupčao se i okrenuo ka zidu. Nedugo potom je počeo da drhti celim telom. Gladila sam ga po kosi, nije reagovao. Istrčala sam na hodnik i uvukla u sobu prvu bolničarku na koju sam naišla. Skinula je zavoj sa Elijasove rane i užurbano povukla zavesu prema ostalim krevetima, iako su oba kreveta bila prazna. Rana je izgledala loše.

Elijasa su poslali na radiologiju, a kada su ga vratili, i dalje se uvijao od bolova. Lekari su čekali laboratorijske rezultate. Konačno je ušao glavni lekar, nizak, ćelav i sa isturenim stomakom. Pratilo ga je desetak studenata medicine, jer je ova bolnica, kako se ispostavilo, bila nastavna baza fakulteta. Glavni lekar je pregledao ranu. Mrštio se. Nakon njega su se studenti medicine, jedan za drugim, naginjali nad Elijasom, neki su mimikom pokazivali gađenje, drugi su lagano gurali svoje kolege u stranu, ne bi li bolje uspeali da osmotre ranu. Stajala sam u uglu i nisam videla ni Elijasa, ni ranu. Osećala sam njen miris.

Elijas, bled, nekomunikativan, ponovo je u ranim jutarnjim satima odvezen u operacionu salu. Njegovi roditelji su u zoru krenuli kolima i sada smo zajedno čekali u kafeteriji: Njegov otac je imao proširene pore na nosu, lice mu je bilo retko odvratno. Majka je bila bucmasta u licu i imala je jake nadlaktice; oboje su čuteći sedeli ispred punih šolja i sendviča koje su poneli od kuće.

Horst je čitao *Špigl*, a Elke i ja smo gledale kroz prozor. Nebo je bilo tmurno – vreme se preko noći promenilo – duvao je vetar i sipila je kiša. Otac i majka su me naizmenično krišom posmatrali.

Gledala sam njihova lica i prisećala se Eliasovih fotografija iz detinjstva: Eliasov polazak u školu, Elias ispred božićne jelke i na prijemu u omladince³... Bio je bledunjavo i uplašeno dete. Kada su me oboje istovremeno pogledali, bilo me je sramota moje garderobe, šminke i potpetica, iako sam tu noć provela u bolnici i nisam se bila našminkala tog jutra, već onog prethodnog. Elke se nakašljala, povremeno gledala na sat, a Horst je nervozno šušкао časopisom.

Sedeli smo kraj prozora koji je gledao na usku i praznu ulicu. Nisam mogla da odvojim pogled od sivog smotuljka koji se nalazio nasred kolovoza. Najpre sam pomislila da je to samo plastična kesa, ali su plastične kese retko bile sive boje. Zatim sam pomislila na plišanu igačku. Izvinila sam se, pri čemu sam svoju šolju za nijansu preglasno spustila na sto, i rekla im da moram do toaleta. U toaletu mi ogledalo nije vraćalo baš lepu sliku: nos mi je bio mastan, što se negativno odražavalo na njegovu veličinu i grbu, maskara se razmazala. Lekar nije mogao da nam kaže koliko dugo će trajati operacija.

Stajala sam na ulici i plitko disala da bih se smirila. Duvao je hladan vetar i tresle su mi se ruke. Neko vreme sam posmatrala svoj dah, a onda sam ugledala životinju. Bio je to zec i bio je živ, bar mu se grudni koš podizao i spuštao u nepravilnim intervalima. Znala sam samo dve molitve: *Očenaš* i *Čuj, Izraele*⁴. *Očenaš* je bila beskorisna, a *Š'ma Jisrael* sama za sebe neće biti dovoljna. Cenjkaću se s Bogom. Elias protiv zeca – On treba da pusti da umre životinja, a ne Elias. Duboko sam se kajala što nisam pobožna i što ne mogu da ponudim ništa impresivnije od: „Čuj, Izraele, Gospod je naš Bog, Gospod je jedan. Ljubi Gospoda svoga svim

---

³ U Nemačkoj Demokratskoj Republici (NDR) je nastavljena tradicija inicijacije za dečake i devojčice u dobi od 14 godina, koju je 1852. godine, kao ateističku varijantu verskih obreda, pod nazivom *Jugendweihe* ustanovio nemački teolog Eduard Balcer. Nakon ujedinjenja Nemačke, ta ceremonija se zadržala na teritoriji nekadašnje NDR. (prim. prev.)

⁴ Osnovna molitva u judaizmu. (prim. prev.)

srcem svojim, svom dušom svojom i svom snagom svojom. Neka te reči, što ti ih danas nalažem, budu na srcu tvom.” Tokom molitve sam se njihala napred-nazad, kao što sam to videla kod ortodoksnih Jevreja na televizijskom kanalu Arte. Nemoj Elijasa. Molim te, nemoj. Nemoj. Nemoj. Sahraniću zeca, naučiću napamet i govoriću mu Kadiš⁵ za zečeve.

Molila sam se Bogu da On istog trenutka ubije zeca. Zec je i dalje disao, nigde u blizini nije bilo nijednog automobila. Pažljivo sam podigla zeca, nije imao vidljivih rana. Ali su mu uši uvenule i krzno mu je bilo puno ulične prašine, a crvene oči samo što nisu bile zgasle. Ukoliko je moguće predskazati smrt na osnovu crvene nijanse očiju. A ako uopšte nije bio povređen, ako je samo malo privilegao?

Ponovo sam položila zeca da legne i još jednom izgovorila *Š'ma Jisrael*. S moje desne strane prolazio je neki mali „opel”. Elijasovi roditelji su me posmatrali, videla sam kako odozgo, s prozora kafeterije, gledaju šta radim. Hvatala me je panika, tražila sam neki kamen. Ali ovde uopšte nema kamenja, projurilo mi je kroz glavu. Ipak, radilo se o Elijasu. Produžila sam niz ulicu, pored autobusnog stajališta se nalazio iščupan kamen. Dobar znak. Popela sam se iza barijere i uzela prvi kamen koji mi je pao pod ruku.

Kada sam se vratila, životinja je i dalje, uporno, nastavljala da živi. Kako bi se zecu uopšte mogla objasniti vera? Spustila sam se kraj njega, pomazila ga po glavi – još uvek je bio mekan i moker i nije reagovao na moj dodir. Ruka mi je drhtala. Ustala sam, zamahnula, kamen je pao pored zečje glave. Zatim sam ponovo podigla kamen i imala sam osećaj da zec zuri u mene. Zamolila sam ga za oprostaj i ponovo bacila kamen – ovog puta sam ga pogodila: lobanja se rasprsla, mozak je iscureo, pomešao se s krvlju i fragmentima kostiju. Okrenula sam se na drugu stranu i suzbila mučninu koja je nadolazila.

---

⁵Jedna od najvažnijih molitvi u judaizmu. (*prim. prev.*)

Kada sam se ponovo vratila kod Eliasovih roditelja u kafeteriju, pokušala sam da koračam tiho, da se moje potpetice ne čuju dok hodam po mermernim stepenicama. Ruke su mi bile crvene od hladnoće.

Operacija je protekla uspešno, obznanio je specijalizant doktor Vajs. Stajao je raskrečeno pred nama i uz osmeh se rukovao sa Horstom i Elke. Stajala sam pored njih i gledala u Elijasa. Ležao je nepomično u krevetu. U njegovoj natkolenici se nalazilo jedno poduže parče metala. Nakon tri nedelje bi trebalo da ga otpuste kući. Lečenje će se nastaviti ambulantno. Kiša je udarala o prozorsko staklo, na ulici su prolaznici ispod otvorenih kišobrana hitali da umaknu lošem vremenu.